

Utvalgssak

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Valgstyret		

Utsendte vedlegg

Medsaksbehandlere

Margunn Hansen	Politisk sekretariat	Vurdering av modeller
Martin Vik	Politisk sekretariat	Vurdering av modeller og kostnadsberegning

Forhåndsstemmeperioden - omfang og organisering

Denne saken er utredet etter prinsippet for fullført saksbehandling.

Sammendrag av saken:

Valgloven stiller krav om at Halden kommune gir velgerne mulighet for å avgi stemme før valgdagen – etter nærmere bestemte regler og i angitte perioder, jfr. valgl. § 8-1. Loven stiller, med noen unntak, ikke spesifikke krav til omfang av tilbudet eller hvem dette skal rettes mot. I denne saken ber rådmannen om at valgstyret tar stilling til alternative «modeller» når det gjelder opplegg for og omfang av forhåndsstemmetilbudet i Halden ved kommunestyre- og fylkestingsvalget 2019. I saken inngår også vurdering av kostnader knyttet til et utvidet forhåndsstemmetilbud og finansiering av dette.

Rådmannens innstilling:

1. Stemmegivning i perioden 01.07.19 – 09.08.19 (såkalt “tidligstemming”) skjer på rådhuset ved henvendelse til servicesenteret.
2. Stemmegivning i forhåndsstemmeperioden 12.08.19 – 06.09.19 gjennomføres som beskrevet i saksframstillingens modell A (Basis)
3. Rådmannen gis myndighet til å oppnevne stemmemottakere til all forhåndsstemmegivning.

Saksutredning:

Bakgrunn

Kommunestyret behandlet 06.12.18 sak om fastsettelse av valgdager (PS 2018/125). I saken innstilte rådmannen på en endring fra tidligere valg ved å foreslå søndagen fjernet som valgdag i Halden kommune. Om dette skrev rådmannen bl.a.:

Årsaken til å foreslå denne endringen lå først og fremst i å forsøke å øke valgdeltakelsen gjennom å omdisponere ressursene ved å avholde søndagsvalg til å øke innsatsen på mottak av forhåndsstemmer.

Rådmannen pekte i denne saken på mangeårig negativ utvikling i valgoppslutningen i vår kommune og behovet for tiltak som kan bidra til å øke valgoppslutningen. Lav valgdeltakelse ved kommunestyre- og fylkestingsvalget er et problem i lokaldemokrati-perspektiv. I Halden var valgdeltakelsen i 2015 lavere enn landsgjennomsnittet (57,1% – mot 64% på landsbasis). Ved de senere årenes valg har det vært gjennomført flere forsøk fra sentrale myndigheter med tiltak for å øke oppslutningen om valget – særlig rettet mot grupper med spesielt lav deltakelse (i hovedsak unge velgere og velgere med innvandrerbakgrunn). Forsøkene har likevel ikke vist entydige resultater, og det er vanskelig å si akkurat hvilke tiltak som kan antas å gi god effekt.

Det er imidlertid ikke urimelig å anta at *informasjon om valget og tilgjengelighet til å avgi stemme* spiller en viss rolle. *Tilgjengelighet* er en faktor som vil være relativt uforandret fra valg til valg når det gjelder det som skjer på selve valgdagen(e). Kretser og valglokaler er stabile (inntil valgstyret beslutter endring), og spørsmål om tilgjengelighet blir i stor grad et spørsmål om å tilrettelegge lokalene for velgere med forflytnings-, sanse- eller kognitiv problematikk.

Når det gjelder forhåndsstemmeperioden derimot, så vil *tilgjengelighet* også dreie seg om *hvor* det tilbys forhåndsstemming og til *hvilke tidspunkt*. Her bestemmer valgloven at det skal gis et slikt tilbud innenfor en bestemt datoperiode – samt at stemmegivning skal foregå “på helse- og omsorgsinstitusjoner” og “der de oppholder seg” for personer som er syke/uføre, jfr. valgl. § 8-3 (2), bokstav a og § 8-3 (6). Ut over dette skal forhåndsstemming foregå “der valgstyret ellers beslutter at det skal mottas forhåndsstemmer”, jfr. valgl. § 8-3 (2) bokstav b.

Etter rådmannens syn vil det at velgerne gis økt fleksibilitet – både med hensyn til sted og tid for å avgi forhåndsstemme – kunne bidra positivt til å “fange opp” flere velgere. Vi ser da også at svært mange kommuner ved senere års valg har satset offensivt på forhåndsstemmetilbudet. Landsgjennomsnittet for forhåndsstemmene som ble publisert på valgdagen i 2017 lå på 27,3 %. Tilsvarende tall for Halden var 13,9 %. Bare 5 kommuner hadde et lavere resultat, jfr. [Valgdirektoratet/ForhåndsstemmerKommune](#)

Økt satsing på forhåndsstemming vil imidlertid også medføre økte kostnader (i all hovedsak personalkostnader). I den tidligere omtalte saken til kommunestyret i desember 2018 skriver rådmannen:

Rådmannen anbefaler derfor at man til valget omdisponerer de ressursene som legges i søndagsvalg til en større satsing på forhåndsstemmingen. Det er selvsagt ingen motsetning mellom søndagsvalg og økt satsing på forhåndsstemming, men det vil bety økt ressursbruk og dermed økte kostnader for valggjennomføring.

Valgbudsjettet gir ikke rom for økt satsing på forhåndsstemming når søndagen beholdes som valgdag. Personalkostnaden for søndagen er beregnet til om lag kr 100.000. Rådmannen vil nedenfor skissere alternative «modeller» for forhåndsstemmingen. Dersom valgstyret fatter vedtak om en modell for forhåndsstemming som går ut over basisløsningen, må det også anvises finansiering for de økte kostnadene.

Vurderingskriterier

Følgende kriterier anses som vesentlige for vurdering av saken:

☒	Økonomiske forhold	☒	Juridiske forhold
☒	Personalspørsmål	☐	Organisasjonsspørsmål
☐	Betydning for næringsutvikling	☐	Betydning for miljøet
☐	Betydning for eiendomsforhold	☐	IKT og innovasjon
☐	Forhold som gjelder barn og unge	☐	Forhold som gjelder eldre
☐	Forhold som gjelder universell utforming	☐	Forhold som gjelder folkehelsen
☐	Forhold som gjelder samfunnssikkerhet/beredskap	☐	Annet:

Løsningsalternativer:

A. Basis (samme opplegg for forhåndsstemming som ved valgene i 2015 og 2017)

- Forhåndsstemmemottak på rådhuset (siste uke med 2 kryssebord)
 - Alle arbeidsdager kl. 9:00 – 14:30 (servicesenterets åpningstid)
- Forhåndsstemmemottak på Tistasenteret (Eller dertil egnet sted) 2 lørdager kl 11:00 – 14:00.

B. Medium

- Forhåndsstemmemottak på rådhuset (siste uke med 2 kryssebord)
 - Mandag + tirsdag + onsdag + fredag kl. 9:00 – 14:30.
 - Torsdager kl. 9:00 – 17:00 (Langdag)
 - Siste uke før valgdagen: hver arbeidsdag kl. 9:00 – 17:00
- Forhåndsstemmemottak på Tistasenteret (eller dertil egnet sted) 2 lørdager kl. 11:00 – 14:00
- Rådmannen går dessuten i dialog med aktuelle samarbeidspartnere for å finne en godt besøkt sosial arena der det kan tilbys forhåndsstemming, f.eks. idretts- eller kulturarrangement, utenfor handlesentre, e.l.

Økte kostnader for modell B i forhold til modell A:

Personellkostnader: 30.000,-

Utstyrs kostnader: 15.000,-

Markedsføring: 10.000,-

Total kostnad: 55.000,-

C. Maksimum

- Forhåndsstemmemottak på rådhuset (siste uke med 2 kryssebord)
 - Alle arbeidsdager kl. 9:00 – 17:00
- Forhåndsstemmemottak på Tistasenteret (eller dertil egnet sted) 2 lørdager kl. 11:00 – 14:00 samt 2 virkedager
- Rådmannen går dessuten i dialog med aktuelle samarbeidspartnere for å finne minst 2 godt besøkte sosiale arenaer der det kan tilbys forhåndsstemming, f.eks. idretts- eller kulturarrangement, utenfor handlesentre, e.l.

Økte kostnader for modell C i forhold til modell A:

Personellkostnader: 55.000,-

Utstyrs kostnader: 15.000,-

Markedsføring: 10.000,-

Total kostnad: 80.000,-

I tillegg til det som skisseres i modellene, vil forhåndsstemming, som ved tidligere valg, bli tilbudt ved helse- og omsorgsinstitusjonene, fengselet, høyskolen, videregående skole – samt som hjemmestemming for syke/uføre. Dette er allerede innarbeidet i budsjett 2019.

Konklusjon

Statistikk og sammenligning med andre kommuner viser at Halden kommune har et vesentlig potensial for å øke andelen forhåndsstemmer. Det er i budsjett 2019 ikke avsatt midler til en slik satsning, og rådmannen har ikke funnet rom for å gjøre omdisponeringer for å øke budsjetttrammen til valg 2019. Saken legges derfor fram for Valgstyret og eventuelt Formannskap for ytterligere finansiering.